

КАДА СУ ГРАЂЕНА КАМЕНА УТВРЂЕЊА НОВОГА ПАЗАРА?

Нови Пазар постао је негде између 1456 год., када су Турци освојили стари Рас са његовим Трговиштем, и 1461 год., када се први пут помиње у документима као нови турски трг (Јени Пазар), неколико километара од старог трга ниже уз реку Рашку. Вероватно је, да је ту, поред трга, одмах подигнуто и утврђење; али, као што нас један докуменат из 1722 године уверава, то утврђење није било од камена него — ѿ дрекета с' землою. Варош је у XVI и XVII веку била врло напредна, јер је тада туда пролазила једна од најважнијих трансбалканских трговинских караванских комуникација. Први пут је пострадала за време Пиколоминијева похода у Јужну Србију (1689—1690). После тога се је тешко дизала. И, по свој прилици, с једне стране из тежње да се олакша и пожури обнављање тог старог важног трговачког места, а с друге да се и војнички боље осигура, — када се аустриска граница, после рата од 1716—1718 год., од Саве спустила на југ до Западне Мораве и тако знатно приближила Новом Пазару, — одлучиле су турске војне власти да у њему, место старог дрвеног града, подигну нов град од камена.

Родољубиви пећски патријарх Мојсеј Рајовић, сазнао је за ту одлуку турских власти у сред зиме 1721/2 год. и одмах је похитао у Нови Пазар, да учини све што се буде дало, да Турци, приликом прављења каменог града у Новом Пазару, не разоре потпуно Немањине Ђурђеве Ступове, који су већ од 1689 год. стајали пусти и руинирани, а налазе се недалеко од града. И већ око половине фебруара 1722 год. патријарх је био у Новом Пазару и успео да заштити Ђурђеве Ступове од потпуног разорења. Том приликом, он се је, 19 фебруара исте године, из Новог Пазара јавио карловачком митрополиту Вићентију Поповићу-Јањевцу, наглашујући узрок свога бављења у Новом Пазару овако:

Оулашчи намъ се прѣити из' Пеѣни здѣкъ въ Новѣи Пазарѣъ, поради гдѣ хоѣе правити здѣкъ ѡ Пазарѣъ градѣ ѿ камена, вѣвши прѣжде ѿ дрекета с' землою, еда би измолили ѿ господ'ствующихъ, да не би раскинѣли Гюр'ѣки Ста'пока манастирѣъ, въ създанїе града (Споменик LI, 125—126).

Дакле, камени град у Новом Пазару, према овим подацима, почео се градити, по свој прилици, одмах у пролеће те исте 1722 године.

Рад. М. Грујућ